

MILLENNIUM

LISBETH SALANDER ER TILBAKE

100
MILLIONER
SOLGT I VERDEN

KARIN
SMIRNOFF
HAVØRNENS SKRIK

Karin Smirnoff

HAVØRNENS SKRIK

Oversatt av Lene Stokseth, MNO
lene.stokseth.no

Ser hun annen gang
jorden komme
opp av havet,
all tid grønn;
fosser faller,
flyr ørnen over,
den som fanger
fisk i fjellet.

Voluspå,
Edda

1

RENHOLDEREN SER PÅ KLOKKEN. Det tar førtien sekunder fra han legger nye kjøttstykker på fôringsplassen til den første ørnene, en hunn, slår ned.

Han vet aldri nøyaktig hvor den kommer fra. Den kan sitte i et tre i nærheten. Eller sveve et par tusen meter ovenfor. Med en synsevne som er to hundre ganger bedre enn menneskets, zoomer den inn et bytte på flere kilometers avstand. Selv sitter han godt skjult rundt femti meter fra fôringsplassen og følger måltidet med kikkerten.

Godbit på elleve bokstaver. *Ørnesnadder.* Ømheten han føler for fuglene, er ikke faderlig kjærlighet, for hva vet han om det? Likevel kan han ikke annet enn å se på dem som barna sine.

Han tenker på dem før han sovner. Med én gang han våkner. I alle nødvendige gjøremål, som å kløyve ved, lage mat eller tenne opp, tenker han på dem. Har de paret seg? Overlever ungene? Klarer de å finne nok mat? Overlever de vinteren? Jo. Med hans hjelp og et godt museår kommer de til å overleve vinteren.

Han drar knoken over øynene. Solen står høyere nå og varmer mot ryggen. Kanskje for siste gang denne høsten. Det gjør ingenting. Han har huset sitt i en avkrok av verden som folk har glemt. Eller – det er kanskje å ta for hardt i å kalle det hus. En tømmerhytte som har stått tom etter at de siste skogsarbeiderne forsvant i begynnelsen av sekstiårene og området ble klassifisert som reservat.

Terrenget er ulendt, med en blanding av urskog, tjern, myrer og fjell. Det går ingen ordentlig vei dit heller. Utenom dyretråk-

kene er det bare svake spor etter en eldre skogsvei som naturen er i ferd med å ta tilbake. Den eneste måten å ta seg dit på er til fots eller med en firehjuling, men da må man kunne veien.

Det er en drøy mil til nærmeste hovedvei. Han beveger seg ikke lenger enn i en radius på høyst to kilometer rundt hytta. I begynnelsen merket han retningene med kvister for ikke å gå seg bort. På den måten fant han frem til en bekk der han kan fiske, vindfall der han kan hente ved, og lysninger der han kan fange fugl og småvilt.

Hytta er et fristed. Enkelt modernisert med et diesellaggregat som han bruker for å lade opp mobilen. Her er han ingen. En mann uten navn, bakgrunn eller fremtid. Han bare er. Tar hver dag som den kommer. Sovner tidlig. Våkner i grålysningen. Gjør det han må, uten å gruble over om det er riktig eller galt.

Det er risset inn årstall i tømmerveggene. Og navn. Budskap til fremtiden fra andre ensomme menn. Olof Persson 1881. Lars Persson 1890. Sven-Erik Eskola 1910. Og så videre. Men ensomheten er jo relativ. Det kan gå måneder uten at han snakker med noen andre enn seg selv, fugler, trær eller til og med steiner. Likevel føler han seg mindre ensom enn noen gang. Det er som om barndommen har innhentet ham. Dag for dag nærmer han seg gutten som søker tilflukt i skogen. Han som lærer seg hvordan verden er bygd opp, ved å sitte dørgende stille og betrakte en orreleik om våren. Følge revehunnens omsorg for de voksende ungene, maurenes skiftarbeid i tua eller barkbillens ferd gjennom granen.

Gutten har en far. En storvokst jævel med armer som rekker overalt. Gutten har en mor. Henne er det ingen som regner med. Gutten har en bror. Løp, sier han når faren kommer hjem, og gutten løper til skogs.

Han fanger en stålorm. Da den mister halen, fanger han den igjen. Trekker kniven ut av sliren, skjærer hodet av kroppen, og alt blir stille. Han er stillheten.

Gutten legger ormen på en stein. Lener seg mot en granstamme og tørker knivbladet mot buksa. Skraper det mot en negl. Det ligger en frihet i kniveggen. Den kan ingen ta fra ham.

Enda en ørn nærmer seg. Det er en ung hann. Den har verken fått den kjønnsmodne hennens hvite magefjær eller gule nebb ennå. Antagelig en fjartring. Høyst to år, noterer han i en skrivebok. Det er uvanlig, men det hender av og til at unge ørner blir værende på fødestedet fremfor å dra sørover, skriver han også. Mulig defekt eller sykdom. Spørsmålstege. Hold oppsikt. Utropstege.

Hunnen er så opptatt at hun ikke bryr seg om å markere da den unge hennen, som først har kretset rundt kjøttet, våger seg ned. Nå er det mest beinrester igjen. Hun lar ham holde på. De river og sliter til festene glipper og senene glir ned istrupen som spaghetti.

I løpet av noen minutter er dagens høydepunkt over. Han pakker ned skriveboken og termosen i ryggsekken. Trekker geværremmen over skulderen og åler seg ut fra gjemmestedet. Høyrebeinet vil som vanlig ikke henge med. Han må vri det i riktig retning. Veien hjem går langs et dyrerträkk. Bjørk, or og selje har mistet bladene allerede. Han rasker med seg en neve tyttebær og skjærer grimaser av det bittersøte. Lukten av kjøttrestene som ligger i en plasttonne med lokk, er også bittersøt. Godt kamuflert under en gran, men likevel. Han burde tømt alt på fôringssplassen i samme slengen, men det klarer han ikke. Stunden med ørnene betyr alt. Det er for dem han puster, spiser, sover og driter. Han kommer til å gå dit igjen i morgen. Telefonen ringer. Det er bare én som har nummeret hans. Det er bare én han ringer til selv.

«Ja», sier han. «Jo. I morgen formiddag. Greit.»

Morgenen er kaldere enn vanlig. Han legger på et par ekstra vedkubber og varmer hendene rundt en kaffekopp. Han må komme i gang snart hvis han skal rekke ut til landeveien. Det

kan skje ting underveis. Firehjulingen kan gå i stykker. Bakken kan være for myrlendt.

Han går de første kilometerne til stedet der han av sikkerhetsmessige grunner har gjemt firehjulingen. Hvis noen mot formodning skulle finne den, er det umulig å koble den til hytta eller ham.

Han speider etter havørn mens han går. Et av reirene ligger i samme retning, men det er ingen fugl å se. Synd. Det ville gitt ham en god følelse å leve på. Ikke for at han gruer seg, men likevel. En havørn er et tegn. Et godt tegn.

Vel fremme børster han granbaret av maskinen, legger ryggsækken i kassen foran og kjører mot møteplassen.

Bakken holder, alt går som planlagt. Han har ti minutter til gode da han kommer frem, og han venter, godt skjult fra veien, før han kjører frem til bommen og snur firehjulingen i retning hytta.

Bilen står der allerede. Det er alltid samme person som kommer med leveransen. Renholderen kjenner ham som leverandøren. Leverandøren kjenner ham som renholderen. De kjenner ikke hverandre. Utveksler bare et og annet ord.

«Hvem tar du ordrer fra?» spør han.

Svaret beroliger ham. Jo kortere kjede, desto færre lenker.

Denne gangen har han bedt om visse forsyninger. En flaske whisky og litt ferskvarer. Og som vanlig dagsaviser. Han stuer det ned i kassen og går tilbake til bilen.

Leverandøren trekker kroppen ut fra baksetet.

En kvinne. Det er uvanlig. Hun er bakkunnet, med en hette over hodet. Under hetten vet han at munnen er teipet igjen.

«Gjør hva du vil med henne», sier leverandøren, «du har frie tøyler.»

Hva han vil, så lenge han gjør jobben sin.

Menneskene som kommer i hans vei, har fortjent sin skjebne. Så langt er samvittigheten hans ren. Han er ingen lystmorder

eller psykopat, selv om omverdenen antagelig ville mene at han dreper på impuls.

De har en avtale. Så lenge de holder sin del av den, gjør han også det.

«Hva er det hun har gjort?» spør han for en gangs skyld. Kanskje fordi det er en kvinne. Kanskje fordi leverandøren er den første han har snakket med på lengre.

«Det samme gamle», sier leverandøren. «Jeg vet ikke mer.» Renholderen tror ham. At han vet så pass mye forundrer ham, og ikke bare det. Det skremmer ham.

Han setter seg på firehjulingen og får hjelp til å plassere kroppen foran seg. Kropp høres bedre ut enn kvinne.

«Fest stroppen også», sier han. «Ikke sant, søta? Vi vil jo ikke at du skal falle av.»

Han løfter hånden i en hilsen og kjører mot hytta.

Mens han kamuflerer maskinen, står kroppen bundet til et tre. Den er ikke helt lydløs. Den klynker liksom lavt, som en syk katt. Syke katter bør avlives. Fremdeles ingen havørner i sikte.

«Nå går vi», sier han og skubber kroppen foran seg. Han konstaterer at den ikke har like god kondis som ham. Det siste stykket sparker han den i hasene for at føttene skal bevege seg.

Han pleier aldri å ta kropper med seg inn i hytta. Dette er et unntak. Knuffer den ned på sengen og setter seg på en stol.

«Først fornøyelse, og så jobb, synes du ikke?» spør han kroppen. «Og kanskje fyre litt mer. Eller hva sier du? Er det kaldt her inne?»

Katten klynker. Selv blir han hard. En kvinne er en kvinne.

Han skræller av kroppens bukse og truse. Det er alltid like spennende å se hva som skjuler seg under fillene. Det er en ganske ung kropp. Kanskje tjuefem. Maks førti. Alder spiller ingen rolle.

Han har egentlig tenkt å ta det rolig, bare nye utsikten, for å si det sånn, men kåheten overvinner tålmodigheten. Han

river av et stykke plastfolie – faen vet hva slags dritt hun bærer på – surrer plasten noen runder rundt ereksjonen og retter på kroppen så den ligger i perfekt penetreringsstilling.

«Du kan få bli i hytta i noen dager, så vi kan kose oss», sier han og fomler som en jomfru på konfirmasjonsleir. Får den ikke inn engang før det går for ham.

Da pusten har roet seg og begjæret har sluknet, ser han at kroppen har tisset på seg.

Tisset i sengen hans. Det avgjør saken.

«Slutt på kosen», sier han, knepper igjen buksa og gjør kroppen klar for avgang.

Kroppen kan nesten ikke gå. Den vil svime av, derfor går han ikke så langt bort som han hadde tenkt. Binder den til et tre for andre gang denne dagen, og løsner strikken på tøyposen som han oppbevarer våpenet i.

Han ser på den vakre tingesten. Skrur på lyddemperen og holder pistolen med begge hender, som en helliggjørelse av den kommende gjerningen.

Mjau. Nå trenger ikke pus å lide mer.

2

DE HAR SITTET i en kald bil i over en time og ventet på tegn til at huset er tomt.

Bilen står parkert et stykke inn på en avkjøringsvei ned mot elven. En läve skjuler den fra huset, og samtidig har de god oversikt over hvem som kjører inn og ut. Først kjørte kvinnen med barnet i baksetet, og nå passerer han også.

Det er ikke første gang de sitter her.

Hver gang de drar tilbake til sentrum med uforrettet ærend, puster Svala ut, selv om hun blir satt av et godt stykke utenfor Gasskas og må gå hjem. Hjem til Mammamärta. Hjem til forsvunne Mammamärta i Tjädervägen, der mormor har flyttet inn i stedet.

Det er ikke noe galt med henne. Hun gjør sånt som Mammamärta aldri gjør. Lager mat, rydder og fyller leiligheten med småprat. Det er rutine. Mammamärtaen forsvinner iblant og kommer tilbake etter noen dager uten å si hvor hun har vært, men denne gangen er det annerledes. Det er snart en måned siden hun trakk håndvesken over skulderen, kysset Svala på hodet og sa *jeg kommer straks tilbake, skal bare kjøpe sigg.*

Svala har sagt at mormor ikke får røre noe på rommet hennes. Verken rydde eller samle sammen skittentøy når hun er på skolen. Rommet er det eneste urørte stedet. Når hun legger seg på sengeteppet med sebrastriper, er Mammamärta der igjen. Sitter på skrivebordsstolen hennes og liksomretter en lekse. Stryker henne over håret og sier: «Når jeg får lønn, skal vi finne på noe morsomt.»

Morsomt kan være å dra til Arjeplog og bo på vandrerhjem.

Morsomt er som oftest en pizza på Buongiorno. De har en importert baker fra Napoli. Mammamärta vedder på at han er fra Syria.

«Drit i det», sier Svala, «jeg tar en Vegetariana.»

Osten er varm. Brenner mot ganen. Svala får en ekstra cola. Mammamärta et ekstra glass vin. Hun er på sitt beste etter det første glasset og noen slurker til. Fleiper om menneskene rundt dem. Forteller ting som skjedde for lenge siden. Om lappgubben som kommer inn på en restaurant og bestiller rype. Stikker pekefingeren opp i ryperumpa og påstår at han kan si hvor fuglen ble skutt. Kanskje i Arvidsjaur. Hun husker ikke helt. Men da Svala følger opp historien, blir Mammamärta sint. Øynene blir enda smalere enn vanlig da hun griper tak i Svalas hånd og klemmer til: «Du er same. Ikke en jævla lapp. Ikke glem det. Du skal være stolt av opphavet ditt.»

Som er hva da? En forsvunnet mor, en død far. En mormor med hjertekrampe. Ingen søsken eller nære slektninger. I hvert fall ingen som vil vite av henne.

«Bortsett fra Lisbeth, da», sier mormor.

«Hvem søren er Lisbeth?»

«Lisbeth Salander. Halvsøsteren til faren din.»

«Det er ingen som har sagt noe om henne før.»

«Moren din vil ikke ha noe å gjøre med Niedermann-slekten», sier mormor. «Det kan man forstå.»

«Hvorfor det?» spør Svala, men får ikke noe ordentlig svar.

«Det er så lenge siden, ingenting å snakke om», sier mormor og signaliserer at samtalen er over. I stedet trekker hun pekefineren langs linjene i håndflatene hennes.

«Du kommer til å få et langt liv», sier hun. «Minst tre barn. Det er et avbrudd et sted. Etter det blir alt bra.»

Svala føler på seg at avbruddet har kommet allerede. Høsten

har tatt fyr. Hun vil male flammene. Et øye kan oppfatte over ti millioner nyanser. Hun vil legge dem som penselstrøk rundt et blad.

Hun vet ikke hva typene i forsetet heter, men hun aner hvem som ligger bak det hele: Bonuspeder. Den ubrukelige ste-en hennes. Hun ville aldri finne på å legge til endelsen -pappa eller -far.

Selv om han ikke har bodd sammen med dem på noen år, lurer han som en glupsk gjedde i sivet. Særlig den siste tiden, etter at Mammämärtaen forsvant.

Kjerringa på sosialen har sagt at Svala må forberede seg på at hun kan være død.

«Av hva da», spør Svala.

«Moren din hadde jo sine problemer.»

«Moren min har ikke forsvunnet frivillig.»

«Det er ikke alltid man vet alt om foreldrene sine.»

«Nei, du gjør kanskje ikke det.»

Det smeller i fordøra. Bakdøra åpnes. Hun får selskap.

«Er du redd?» spør han.

«Nei», svarer hun.

«Gjør det vondt?» spør han og vrir armen hennes rundt.

«Nei», svarer hun igjen.

Han aker seg nærmere, legger armen rundt ryggen hennes og trekker henne inntil seg.

«Synd at vi har så dårlig tid. Jeg kjenner på meg at du er god til både det ene og det andre. Litt tynn, bare», sier han og klemmer rundt skulderen, «men riktig så sot.»

Med den andre hånden trykker han til rundt haken hennes og vrir ansiktet mot sitt. Hun gjør sitt beste for ikke å møte blikket hans.

«Nå vet du hva som skjer hvis du mislykkes», sier han og gjør

tegnet for halshogging. Hun holder pusten for å slippe lukten av ånden hans. I likhet med Peder og alle de ekle kompisene hans lukter han en blanding av upussede tenner, ammoniakk og røyk.

Hjertet tikker. Det er jo bra. Hun skal ikke dø på en så yngelig måte som Mammamärta. I hvert fall ikke uten motstand.

Hun er kanskje maktesløs, men hun har to fordeler. Den nest beste er at ingenting gjør vondt. De kan slå eller brenne henne som de vil. Knekke en arm eller brekke et bein uten at hun fortrekker en mine. Selv ikke strupetak er ubehagelig.

Det beste med henne kan hun ikke forklare, det bare er der. Som at hun kan svare før spørsmålet er stilt.

«Du har ikke fått øynene dine for å se», sier Mammamärtaen.
«Du har fått dem fordi du ser.»

Det har ikke blitt to brus på Buongiorni hver dag. Hun har jobbet like hardt for pizzaskorpene som Stor-Stina gjorde da hun ble vist frem for publikum i sin tid.

Se her, Christina er 218 centimeter allerede og vokser fremdeles.

Se her, slå Svala i Rubiks kube, og vinn en tusenlapp.

Svala taper aldri, men det største showet dreier seg om noe helt annet.

Pizzeriaen ser ikke ut som vanlige pizzeriaer med kunstige bueganger av gips og summende bruskjøleskap. Buongiorno har amerikansk mafia som tema. Innrammede bilder av Al Capone, Johnny Torrio, Lucky Luciano, Joe Masseria og andre gangsterne henger på veggene sammen med filmbilder, klær og gamle plomberte våpen.

I en krok står det et pengeskap, men det brukes til tallerkener og bestikk i stedet for penger og diamanter.

Det er Bonuspeder som får ideen. Den eneste gaven han noen gang har gitt Svala, er nettopp et pengeskap. Det er ikke stort, men tungt. Fremfor alt er det låst.

«Jeg vet ikke hva det inneholder», sier han, «men hvis du klarer å knekke koden, får du beholde det som er der.»

Hun er ti år og vet at han lyver, men klarer likevel ikke å la være å prøve. Det er noe med fingrene hennes, og det er noe med hjernen. Tallene flimrer som kuler i et tombolaspill. Det er sånn hun ser det. Eller føler det. Det må noen forsøk til før hun får orden på informasjonen. Bonuspeder står utålmodig og venter ved siden av henne.

Da hun kjenner at koden er blitt riktig, snur hun seg mot Bonuspeder og sier nei, det går ikke. Jeg vet ikke hvordan jeg skal gjøre det.

Nå kan hva som helst skje. Han kan bli sint og skrike ting til henne. Det er det vanligste. Han kan slå til henne. Det gjør han ikke så ofte nå lenger. Eller så kan han smelle igjen døra etter seg så lampen i gangen slår opp i taket.

Hun sitter stille og lytter. Når hun har forsikret seg om at han faktisk har forlatt leiligheten, åpner hun døra til pengeskapet på gløtt.

Det inneholder penger. Mer penger enn hun noen gang har sett. Men da hun sitter og teller femhundrelapper, står han plutselig der.

På dette tidspunktet har han skjønt at fysisk vold ikke biter på Svala. Det gjør ikke vondt nok. Det gjør desto vondere på Mammamärtaen.

«Du skjønner sikkert at jeg må straffe deg», sier han. «Det hjelper ikke å holde for ørene.»

Den morsomme pengeskapideen på pizzeriaen får han et par år senere.

Gjestene velger kode, og Svala knekker den. Av og til får hun en slant å legge i sin egen lomme. Eller driks som unngår Bonuspeders griske blikk. Pengene gjemmer hun inni apen som sitter på sengen med rufsete pels. Spretter opp sømmen, graver ut litt skumgummi og syr den sammen igjen.